
DE KINDERMOORD TE BETHLEHEM

DOOR

Ds. W. M. LE COINTRE

13. Toen zij nu vertrokken waren, ziet, de engel des Heeren verschijnt Jozef in den droom, zeggende: Sta op, en neem tot u dat Kindeken en Zijne moeder, en vlied in Egypte, en wees aldaar, totdat ik het u zeggen zal: want Herodes zal het Kindeken zoeken, om Het te dooden.

14. Hij dan opgestaan zijnde, nam het Kindeken en Zijne moeder tot zich in den nacht, en vertrok naar Egypte;

15. En was aldaar tot den dood van Herodes; opdat vervuld zou worden hetgeen van den Heere gesproken is door den Profeet, zeggende: Uit Egypte heb Ik Mijnen Zoon geroepen.

16. Als Herodes zag, dat hij van de Wijzen bedrogen was, toen werd hij zeer toornig, en *eenigen* afgezonden hebbende, heeft omgebracht al de kinderen, die binnen Bethlehem, en in al deszelfs landpalen *waren*, van twee jaren *oud* en daar-
onder, naar den tijd, dien hij van de Wijzen naarstiglijk onderzocht had.

17. Toen is vervuld geworden hetgeen gesproken is door den profeet Jeremia, zeggende:

18. Eene stem is in Rama gehoord, geklag, geweest en veel gekerm: Rachel beweende hare kinderen, en wilde niet vertroost wezen, omdat zij niet zijn!

Matth. 2 : 13—18.

De vlucht van het Kind Jezus naar Egypte en de kindermoord te Bethlehem, het zijn gebeurtenissen, die wel in schrille tegenstelling staan met wat er aan vooraf gaat: Jezus' besnijdenis en naamgeving, Zijn voorstelling in den tempel, waarbij Simeon zijn lofzang zong en de profetes Anna God verheerlijkte, en vooral: de aanbidding van de van-zoo-verre gekomen Wijzen. Toch ligt er in het laatste al een vingerwijzing naar het wondere feit, dat

Zesde Kerstboek 1

de Heiland Zijn eigen land ontvluchten moet. Ge weet, dat koning Herodes, ja heel het officieele Jeruzalem, ontroerd is door het woord van die Wijzen, die kwamen om te aanbidden den jonggeboren Jodenkoning, omdat ze Zijn ster in haar opkomst hadden gezien. Vooral Herodes wordt beroerd, de man met het kwade geweten, die altijd, zelfs tegenover zijn naaste bloedverwanten, leefde in vrees voor troon en kroon. Zijn eerste gedachte is ook nu natuurlijk: dat koningskind is een gevaar voor mij, dus moet het uit den weg geruimd. Hij zal nu, naar zijn aard, op zeer listige wijs, trachten zijn doel te bereiken. Zijn zonde is daarom zoo schrikkelijk, omdat hij zeer wel geweten heeft, waar het om ging. Nietwaar, hij roept Overpriesters en Schriftgeleerden bijeen en vraagt hun: waar de Christus zou geboren worden? Waarop zij hem, aan de hand der profeten, naar Bethlehem verwijzen. Hij veinst dus belangstelling daarvoor, maar weet nu alvast, in welke plaats hij zijn tegenstander zoeken moet.

Een bewijs voorts, dat Herodes' bedoelingen niet zuiver waren, vinden we hierin, dat hij de Wijzen in het geheim tot zich roept, om hen uit te hooren, wanneer precies de ster hun verschenen was. Waaraan hij dan den leeftijd van het gevreesde kind kan bepalen. Tegenover hen speelt hij de mooie rol. Zij waren te Jeruzalem gekomen met de vraag: waar is die koning? Herodes geeft hun het antwoord: ze moeten naar Bethlehem gaan, en, als ze 't dan gevonden hebben, moeten zij het hem vooral boodschappen, want, dan kan hij ook komen en 't aanbidden. Zij hebben, naar ons bekend is, het Koningskind gevonden en hun hulde gebracht, maar God heeft er voor gezorgd, dat zij Herodes de juiste verblijfplaats niet zouden mededeelen: ze zijn door goddelijke openbaring vermaand, in den droom, niet naar Herodes terug te keeren, maar door een anderen weg weer naar hun land gegaan.

Uit dit alles zien wij, dat het jonge leven van den Zaligmaker der wereld nu al bedreigd wordt; het Licht nauwelijks opgegaan, of de duisternis begint zich al te weren. Maar, laat ons ook dit terstond daarbij opmerken: God waakt over Zijn kind met een zeer bijzondere

zorg. Dat blijkt, want, zoo staat er: Toen zij, die Wijzen, nu vertrokken waren, zie, de engel des Heeren verschijnt Jozef in den droom, zeggende: Sta op, en neem tot u dat Kindeken en Zijne moeder, en vlied in Egypte, en wees aldaar, totdat ik het u zeggen zal; want Herodes zal het Kindeken zoeken, (is van zins het te zoeken, ja is er, zoo te zeggen, al mee bezig) om Het te dooden.

Jozef is toch wel een begenadigde, om zoo telkens door God in den droom van zijn gewichtigste levensgebeurtenissen te worden op de hoogte gebracht. Inderdaad, maar, andrerzijds, hij zal wel gesidderd hebben. Want, die eerste droomaanzegging, aangaande Maria, wat een geweldig offer heeft ze hem gekost: tot zijn vrouw nemen haar, die de wereld niet meer voor een reine bruid erkennen kon. Welnu, daarbij voegt zich thans een tweede offergebed: hij moet opstaan en onverwijld dat Kindeke (dat wordt eerst genoemd, want, daar gaat het tenslotte om) en Zijn moeder met zich nemen en daarmee vluchten naar Egypte. Dus: alles verlaten, woonplaats, arbeid, familie, vrienden, om als vreemdeling te verkeerren in een Heidensch land, waar hij misschien maar met moeite aan den kost kon komen. En, voor hoe lang het zijn zal, hij weet het niet: hij moet wachten, tot de engel 't hem weer aanzeggen zal. Dit is zoowel tot zijn geloofsoefening, als te zijner bemoediging: hij mag 't weten, God, die nù Zijn engel tot hem zond, zal het ook dān weer doen, hun verblijf in Egypte staat dus onder goddelijke hoede. Al weet Jozef dan niet, hoe lāng zij daar zullen moeten blijven, hem wordt wèl meegedeeld, waarom ze vluchten moeten: Herodes zocht het Kindeke te dooden. Dat is hem meer dan voldoende geweest, want diens wreedheid was spreekwoordelijk.

Zoo staat Jozef dan ook terstond op, neemt het Kindeke en Zijn moeder tot zich in den nacht, en vertrok naar Egypte, waarschijnlijk in dienzelfden nacht nog, onder bescherming van het duister, dien zegen Gods voor allen, die vervolgd worden. Het eerste, wat ons hierbij wel opvallen moet, is: de gehoorzaamheid van Jozef. Zonder eenig bedenken gehoorzaamt hij. De gestalte van Jozef staat in heel het heilsverhaal op den achtergrond, begrijpelijk naar den aard van

dit verhaal. Maar, dan mogen wij toch op wat ons van hem daarin beschreven staat, ook wel nauwkeurig letten. De Roomsche-Katholieke Kerk noemt hem met den bijnaam „de onzelfzuchtige”. En dat is waarlijk wel de meest in hem naar-voren-tredende karaktertrek. Dat blijkt ook hier, want, 't was toch geen kleinigheid, wat van hem gevraagd werd, om, als onaanzienlijk man, zonder eenig beschermend geleide, met vrouw en kind, die dagenlange, moeizame reis te maken.

De Schrift verhaalt ons niets van den tocht naar, noch van het verblijf in Egypte. Zoo kreeg de legende overvloedig gelegenheid zich dit gebeuren toe te eigenen, ge weet dat wel: bekend is het verhaal van den palmboom, die zich nederboog om de woestijnreizigers met zijn dadels in het leven te behouden, en van de roovers, die bij den aanblik van het Kind Jezus terugweken en hun boos opzet lieten varen, e. d. meer. Maar er wordt ons niets van dat alles vermeld, wij mogen ons ook niets daarvan voorstellen. Zeker is alleen, dat het een erbarmelijke tocht moet zijn geweest en zeer aandoenlijk is dan ook het beeld, dat menig kunstenaar ons van dit drietal heeft pogen te geven. Zonder groote gevaren is die tocht zeker ook niet geweest. Maar, er ligt een diepe waarheid in de vaak geuite gedachte, dat dezelfde engel, die Jozef waarschuwde, hen vergezeld heeft op de vlucht. En, als het van al Gods kinderen gelden mag (al denken wij gemeenlijk zoo weinig daaraan), zou het dan in verhoogde mate van het Kind Jezus niet gelden, het Psalmwoord: Want Hij zal Zijne engelen van u bevelen, dat zij u bewaren in al uwe wegen? Zóó stellen wij ons dan ook graag de vlucht voor van het Kind Jezus, onder engelenhoede.

Zoo zijn ze dan ook behouden in Egypte gekomen en daar gebleven tot den dood van Herodes. Toen zal hun goed van pas gekomen zijn het goud, dat de Wijzen het Kind in de kribbe vereerd hebben. Overigens doen zich hierbij, uitteraard, vele vragen voor: waarom heeft God Herodes niet verhinderd in zijn plannen, b.v. door hem te doen sterven? Zoo ergens, dan staan wij hier wel voor het raadsel der goddelijke voorzienigheid, dat wij bovenal te eerbiedigen hebben. Toch behoeven wij het daarbij niet te laten en kunnen wij

er wel iets meer van zeggen. Er staat trouwens in het verhaal nog bij, dat dit alles geschiedde, „opdat vervuld zou worden hetgeen van den Heere gesproken is door den Profeet, zeggende: Uit Egypte heb Ik Mijnen Zoon geroepen.” Waarlijk, de leidingen Gods bij dit alles ontbreken niet. Herodes mag uitbroeden, wat hij wil, tenslotte kan ook hij niet anders zijn, dan instrument in de hand Gods. — Ge kunt natuurlijk ook vragen: waarom moest Jezus nu speciaal naar Egypte, het land, waar Zijn volk weleer geknecht was? Dat *moest* zoo zijn, naar goddelijke beschikking. Dat Egypte heeft een zeer bepaalde plaats in de heilsgeschiedenis: het is het graf en de wieg tegelijkertijd van het volk Gods. Het graf, ja, want eens leken alle verwachtingen van het volk Gods in Egypte te zullen worden begraven, Israël leek daar te zullen worden uitgeroeid. Maar, anderzijds, de wieg Israëls ook; Egypte heeft zijn taak aan Israël volbracht, het, in de afzondering van het land Gosen, bewaard als volk van God voor vermenging met de Heidenen, naar den wil Gods. Om dat nu in herinnering te brengen, haalt Mattheüs een woord aan van den Profeet Hosea (11 : 1): „Als Israël een kind was, toen heb Ik hem liefgehad, en Ik heb mijnen zoon uit Egypte geroepen.” Dat ziet op Israël, dat toen, als volk, nog in zijn jeugd was; dat, Zijn kind, heeft God uit Egypte geroepen, het op een wondervolle wijs gevoerd uit het diensthuis. In den gewonen zin van het woord behoeft dit dus niet meer vervuld, het heeft zijn vervulling gevonden. Toch was dat woord daarmee nog niet uitgeput, er ontbrak aan zijn vervulling nog wat: 't is eens vervuld aan het *volk* Gods, 't moet ook nog vervuld aan het *hoofd* van dat volk. En, dat geschiedde, toen Jezus terugkwam uit Egypte. Toen heeft God Zijn Zoon, die eens al, *in* Zijn volk, uit Egypte gekomen was (vergeet dat vooral niet, *in* het uittrekkend Israël trok ook de Messias uit), ook in eigen Persoon geroepen uit Egypte. Wat zich eens aan Zijn volk in hun jeugd had voltrokken, voltrekt zich dan ook aan Zijn Zoon, in Zijn jeugd. Daar schuilt een troostrijke gedachte in: dan is die Zoon, ook om onzentwil, in dat Egypte, het diensthuis der zonde, geweest, en heeft daar onze plaats ingenomen. Dus, ook dat gaan naar en het

verblijf in Egypte van het Kind Jezus geschiedde mee om onzentwil. Zijn erbarmelijke vlucht daarheen paste geheel in het kader van Zijn vernedering, al was het natuurlijk tevens het middel (vergeet dat niet) om Hem in 't leven te behouden.

Zoo ontbreken de leidingen Gods in dat alles waarlijk niet.

Dat alleen Mattheüs het ons verhaalt, vindt voldoende verklaring hierin, dat hij zijn Evangelie in het bijzonder schreef om de Joden te overtuigen hiervan, dat in Jezus de lang-beloofde Messias verschenen is. Hij laat steeds, in de levensgebeurtenissen van den Christus, de vervulling der Schriften naar voren komen. Dat moest hij vooral hier wel doen, want al heel vroeg is bij de Joden de legende ontstaan, dat Jezus in Egypte tooverkunsten geleerd zou hebben, die Hij dan later bij het verrichten van Zijn wonderen in toepassing wist te brengen. Ook wees men, van die zijde, het volk er op, dat Hij, om wiens wil de kinderen te Bethlehem vermoord waren, toch al heel moeilijk de Heiland van Zijn volk zijn kon. Daartegenover legt de Evangelist er den nadruk op, dat heel die vlucht naar Egypte (die inderdaad wel heel weinig doet denken aan de Koningsheerlijkheid van den Messias) toch was overeenkomstig Gods wil en naar de Schrift. Dat God-zelf Zijn Zoon naar Egypte *deed* vluchten, om Hem van daar te kunnen roepen.

Het lichtende feit van het levensbehoud van het Kind Jezus, dat is, van onzen Heiland, door middel van die vlucht, heeft een droeve keerzijde en komt uit tegen een wel heel donkeren achtergrond. Immers, zoo staat er voorts: Als Herodes zag, dat hij van de Wijzen bedrogen was. Ja, dat was zijn opvatting van de zaak: hij had een kwaad geweten en hield het er voor, dat die Wijzen hem terstond doorzien hadden in zijn booze plannen en hem nu, zoo te zeggen, beetgenomen. Maar, dat was niet zoo: ze hadden hem niets beloofd. Herodes had hun bevolen 't hem te berichten, maar zij zijn voor de belofte bewaard.

Wij kunnen ons echter wel voorstellen, hoe het den kwaad-denkenenden koning zal zijn vergaan. 't Loopt al naar het eind van zijn leven, een ontzettende ziekte, waardoor hij langzamerhand

inwendig verteerde, onder vreeselijke pijnen, had hem aangetast. Daar ligt de koning in angstige spanning te wachten op de komst der Wijzen. Ze bleven lang weg. Zijn achterdocht doet hem zich schrikkelijke dingen fantaseeren, elk gerucht in zijn omgeving maakt hem benauwder. Straks (zoo heeft hij misschien in zijn koortsig-verhitte verbeelding gedacht) zullen de aanhangers van het koningskind komen (gewaarschuwd door de Wijzen) om hem, Herodes, te dooden. O, ze hadden al lang terug kunnen zijn. Ja, hij begrijpt het al: ze hebben hem verraden. En, zijn woede groeit, een krankzinnige drift drijft hem aan, zijn prooi zal hem toch niet ontgaan, hij zal ze vóór zijn. Hij geeft zijn bevelen: „eenigen afgezonden hebbende, heeft hij omgebracht (laten ombrengen, natuurlijk) al de kinderen, die binnen Bethlehem, en in al deszelfs landpalen waren, van twee jaren oud en daaronder, naar den tijd, dien hij van de Wijzen naarstig onderzocht had.”

Dat is nu de keerzijde van het levensbehoud van het Kind Jezus, dit schrikkelijk levensverlies van die kinderen van Bethlehem, dat ons voor zooveel vragen stelt. De schrikkelijkheid daarvan willen wij geen oogenblik ontkennen, integendeel: wie weet, welk levensgeluk er in kinderbezit gelegen is, en zich dan poogt in te denken, wat kinderverlies, zulk een kinderverlies zijn moet, dien krimpt het hart van een onuitsprekelijken weedom samen. Alleen een dichter weet daarvoor nog woorden te vinden, zooals onze Vondel daarvan gezongen heeft en ons het beeld van dien walgelijken moord voor oogen schildert in zijn „Gijsbrecht van Aemstel”, als de Rey van Klaerissen het overschoone lied aanheft:

O Kersnacht, schooner dan de daegen,
Hoe kan Herodes 't licht verdraegen,
Dat in uw duisternisse blinckt,
En wordt geviert en aengebden?
Zijn hoogmoed luistert na geen reden,
Hoe schel die in zijn ooren klinckt.

Hy pooght d' onnoosle te vernielen,
Door 't moorden van onnoosle zielen,

En weckt een stad en landgeschrey,
In Bethlehem en op den acker,
En maeckt den geest van Rachel wacker,
Die waeren gaet door beemd en wey.

Dan na het westen, dan na 'et oosten,
Wie zal die droeve moeder troosten,
Nu zy haer lieve kinders derft?
Nu zy die ziet in 't bloed versmooren.
Al eer ze naulix zijn geboren,
En zoo veel zwaerden rood geverft?

Zy ziet de melleck op de tippen
Van die bestorve en bleecke lippen,
Geruckt noch versch van moeders borst.
Zy ziet de teere traentjes hangen,
Als dauw, aen druppels op de wangen:
Zy ziet ze vuil van bloed bemorst.

De winckbrauw deckt nu met zijn booghjes
Geloken en geen lachende ooghjes,
Die straelden tot in 't moeders hart.
Als starren, die met haer gewemel
Het aenschijn schiepen tot een' hemel,
Eer 't met een' mist betrocken werd.

Wie kan d' ellende en 't jammer noemen,
En tellen zoo veel jonge bloemen,
Die doen verwelckten, eer ze noch
Haer frissche bladeren ontloken,
En liefelijck voor ieder roken,
En 's morgens droncken 't eerste zogh?

Zoo velt de zein de korenaren.
Zoo schud een buy de groene blaeren,
Wanneer het stormt in 't wilde woud.
Wat kan de blinde staetzucht brouwen,
Wanneer ze raest uit misvertrouwen.
Wat luid zoo schendigh dat haer rouwt.

Verder hiervan handelen, kunnen en mogen wij niet. Trouwens, ook de Schrift-zelf geeft er ons, als immer in soortgelijke omstandigheden, geen nadere beschrijving van. Wat wij echter wèl kunnen (en dus behooren te doen), is: pogen, een zoo zuiver-mogelijke voorstelling ons te vormen van deze zaak, die in de verbeelding der menschen zoo'n reusachtigen omvang verkregen heeft. 't Is dus ook waarlijk niet om Herodes' schuld te verkleinen, dat wij dat doen. Al had hij maar één onschuldig kind laten vermoorden, zoo was het al meer dan genoeg. 't Gaat om de waarheid.

Vast staat, dat Herodes alles in 't geheim heeft willen doen, 't liefst had hij daarom dat kind stilletjes uit den weg geruimd, maar, dat kan nu niet meer. Hij wil er ook geen nader onderzoek naar laten doen, dan weten de menschen, dat hij bevreesd is voor dat kind, daar is hij te trotsch voor, daarom dan het bevel om alle knaapjes van twee jaar en jonger in Bethlehem, met de daarbij-behoorende, omliggende streek, om te brengen. Dan denkt hij er zeker van te kunnen zijn, dat ook het door hem gezochte koningskind daaronder is. Dus, *niet*: alle *kinderen*, er staat duidelijk: jongens. 't Vermoorden van meisjes zou zijn daad ook zinloos verergerd hebben. 't Ging om den koningszoon. Dan is ook wel zeer waarschijnlijk, dat het vermoorden van die knaapjes in het geheim, door sluipmoord, is geschied. Hij geeft ook geen bevel, dat er 'n heele troep daartoe moet uittrekken, er staat: „*eenigen* afgezonden hebbende.” Zoo ongemerkt mogelijk moesten eenige van zijn meest-vertrouwde aanhangers, die nergens voor terugdeinsden, zijn gruwzaam bevel ten uitvoer brengen. Hij kon natuurlijk wel weten, in welke huizen ze zijn moesten.

In het geheim moest 't alles gebeuren. Zoo stellen wij ons dat voor: vandaag hier een kind plots verdwenen, morgen daar een knaapje geworgd in de wieg gevonden, terwijl moeder even weg was. Alsof er een onzichtbare doodshand rondwaarde, die maar greep en greep, tot alle jonge gezinnen met denzelfden rouw geslagen waren en men terstond, op den achtergrond, gezien zal hebben ('t was net iets voor hem) de gestalte van den vreeselijken Herodes.

Hoevelen er omgebracht zullen zijn, dat is natuurlijk niet te zeggen, maar in ieder geval veel minder, dan men gemeenlijk zich voorstelt, zooals blijkt uit de beschrijvingen en afbeeldingen er van. Met de statistiek, in verband met de grootte van Bethlehem c.a. rekenend, komt men tot het vermoedelijk cijfer van dertig tot veertig, sommigen komen zelfs maar tot een getal van vijftien tot twintig jongens van dien leeftijd.

Zoo denken wij ons het verloop van deze schrikkelijke gebeurtenis. Te verwerpen lijkt ons de voorstelling, die meerderen er zich van vormen (o.a. Selma Lagerlöf in hare „Christuslegenden” en Peter Rosegger in zijn werk „I. N. R. I.”) als zou de moord hebben plaatsgegrepen in Herodes’ paleis, waarheen hij de moeders met hun kinderen dan, onder één of ander voorwendsel, zou hebben gelokt. De woorden van Mattheüs doen duidelijk denken aan een moord in Bethlehem zelf.

Maar, hoe het dan ook geschied mag zijn (wij gaven ook maar onze gedachte dienaangaande), dit is zeker, dat toen vervuld geworden is hetgeen gesproken is door den profeet Jeremia, zeggende: „Eene stem is in Rama gehoord, geklag, geweest en veel gekerm; Rachel beweende hare kinderen, en wilde niet vertroost wezen, omdat zij niet zijn.” Nu wordt ’t aanhalen van dit woord vaak misverstaan. ’t Geschiedt en moet verstaan in verband met den heelen inhoud van Jeremia 31. Wederom, die voorzegging-zelf was al vervuld, maar, Mattheüs wil zeggen: diezelfde rouw is nu weer vernieuwd. De uit haar graf verrezen Rachel wordt bij Jeremia voorgesteld te staan op de hoogte van Rama, bitter weenend over ’t verlies van haar kinderen, naar Babel gevoerd, dus voor haar verloren. Maar (en daarop komt ’t nu aan) Jeremia laat ’t niet bij dat: „zij weigert zich te laten troosten” maar doet er terstond op volgen: „Zoo zegt de Heere: Bedwing uwe stem van geweest en uwe oogen van tranen; want er is loon voor uwen arbeid, spreekt de Heere; want zij zullen uit des vijands land wederkomen; en er is verwachting voor uwe nakomelingen.” Daarom dan: niet zoo bedroefd, zij zal hare kinderen weerkrijgen. En, *dat* is nu het punt van vergelijking, waarom het Mattheüs te doen is. O, zeker,

't zou onmogelijk zijn om het geweeklaag en gekerm der bedroefde moeders en vaders te onderdrukken. 't Is veel beter, dat ze zich maar uitklagen. 't Woord van Jeremia gaat nu opnieuw in vervulling en wel op een ontzettende manier. Weer nu moedersmart, bovenal zooals die van Rachel, eens. Maar, dat geklaag mag toch niet als van een ontroostbare zijn. Groot mag de droefheid over de vermoorde kinderen wezen, maar, een wonderlijke troost is er daarbij: ook in dit schijnbaar-blind en doelloos-wreed gebeuren *moeten* Gods leidingen zijn. Laten die bedroefde ouders ook zien op dat andere woord van Jeremia (dat hun natuurlijk bekend was): „bedwing uw stem van gewezen en uw oogen van tranen, want er is loon voor uw arbeid.” Uw smart is, kan niet zijn tevergeefs. God heeft de mate er van bepaald, het ging waarlijk niet buiten Hem om. Gij hebt een ontzaglijk offer moeten brengen, maar het kan toch niet te groot zijn voor het doel er mee bereikt: zodoende werd de Christus, de Zaligmaker der wereld, behouden. Ja, die kinderlevens zouden immers nooit zoo verloren zijn gegaan, als Jezus Christus niet in de wereld gekomen was, d. i. Hij, die ons maar alleen zaligmaken kan, ook zaligmaken kan die vermoorde knaapjes en hun treurende ouders.

Ja, zóó moet het wel zijn: wij moeten die arme kinderen leeren zien (hoe zwaar dat ook vallen moge), niet in de hand van den bloedhond Herodes, den slimmen vos, geworden tot den grijpenden en verscheurenden wolf, maar, ook in dien ontzettenden nood en dood, in de hand Gods, in de hand van Hem dus, die niet zal sluimeren, noch slapen, de Bewaarder Israëls. Als we dat loslaten, is 't alles hier o zoo donker. Maar, wie boven dit bloedtafereel bovenal ziet den heiligen God (om wien wel wolken en donkerheid zijn kunnen, maar Wiens wegen toch altijd zijn in recht en gerechtigheid, en Die geen verantwoording geeft van Zijn daden, hoewel Hij ze alle goddelijk verantwoorden kan), wie het zoo zien kan, die leert zelfs hier tenslotte zwijgen, ja, aanbidden ook. De raadselen van het Godsbestuur zijn vele en ze zijn ons menigmaal tot moeite. Wij staan ook hier voor zulk een moeizaam raadsel. Zalig de mensch, die zich, desnietteenstaande, aan den grooten, onbegrijpelijken God niet ergert, zelfs als God ons

in den meest-donkeren denkgang drijft, maar die het ook dan nog (daarom worstlend in het geloof) vasthouden mag:

Zijn doen is enkel majesteit,
Aanbiddelijke heerlijkheid,
En Zijn gerechtigheid onendig.

Inderdaad, het is met name bij een zoo-schrikkelijk gebeuren als de kindermoord te Bethlehem, wel heel moeilijk om aan Gods leidingen vast te houden, en, ze ook te *zien*. Toch zullen wij dat moeten *leeren*, anders kunnen wij geen rust hebben. De vragen zijn hier vele: hoe *kon* God dat toelaten? Dat is wel de eerste vraag. En dan gaat ons medelijden uit naar die bloesemjonge kinderen en hunne zoo deerlijk-geteisterde ouders en wij weten geen weg welhaast met de benauwende vragen. Toch, laat ons blijven pogen de dingen te bezien in hun eigen verband. Ook hier hebben wij een symptoom van den geweldigen strijd tusschen slangen- en vrouwenzaad. Deze daad van Herodes is een van de laatste uit een eeuwenlangen kamp tusschen Ezau en Jakob. Herodes was een Edomiet, heel het Godvijandige Edom is in hem vleesch geworden en heel het Godminnend Israël, Zijn volk, in Jezus Christus. Mocht deze aanslag gelukken, dan zou Edom triomfeeren. Dus, Herodes heeft geweten ('t zij nog eenmaal gezegd), wat hij deed, daarom is zijn daad zoo ontzettend, zijn doel was: Messiasmoord. En, wat leek gemakkelijker? Heel het wereldheil (o, is 't geen dwaasheid?) hing aan een zuigeling, dat Kribbekind. En, op Zijn vernietiging had de machtige Herodes het voorzien, wiens dolk nog nimmer had gemist. Maar, nu vond hij tegenover zich den Machtigere dan alle machtigen. God van den Hemel zou het hem doen mislukken, Hij waakte over dat Zijn Kind en onttrok het uit de hand van Herodes. En, ja, zijn voorgevoel heeft hem niet bedrogen: de gevreesde koning Herodes is overwonnen door dit Koningskind zonder heerlijkheid. Dät was: Gods werk. Dat is ook te zien aan het schrikkelijk levenseind van Herodes, toen zijn ziekte hem zoo kwelde, dat hij de hand aan zichzelf wilde slaan, maar hem dat verhinderd werd: hij heeft zijn smartenbeker tot den bodem

moeten ledigen. Zijn heengaan uit dit leven is, naar luid der historie, zóó geweest, dat niemand het er bij heeft kunnen uithouden. Zoo was zijn uitgang uit den tijd. Hoe zal dan zijn ingang geweest zijn in de eeuwigheid, zijn vallen in de handen van den levenden God, waar hij hier door al zijn daden zijn eigen hel reeds had gestookt?

O, dat lot van dien gruwelijken Herodes (zoo zult ge zeggen) is vanzelfsprekend. Maar, zeg ons liever wat van die arme kinderen. Nietwaar, het is nog niet zoo lang geleden, dat daar in Bethlehem's velden weerklonk het „Vrede op aarde, in de menschen een welbehagen,” terwijl er *nu* gehoord wordt, ja, om zoo te zeggen, een direct gevolg daarvan is, het bang geklaag der bloedende ouderharten, gewond in het teederste, waarin een ouderhart te treffen is. Inderdaad, de tegenstelling is wél aangrijpend. Toch moeten wij gelooven, dat het „Vrede op aarde, in de menschen een welbehagen”, alleen maar werkelijkheid kon worden, ook door dit hartverscheurende gebeuren heen, anders zou God, Die altijd God blijft, het niet noodig geoordeeld hebben. En, wat nu die kinderen aangaat: zeker, hun dood is een slachting geweest, waarin wij ons feitelijk niet kunnen verdiepen, zoo schrikkelijk was ze. Maar, andrerzijds: wat een genade, hun bewezen, dat ze hebben *mogen* sterven, om den Heiland der wereld in het leven te behouden! Zij zijn de eersten, die voor den Christus zijn gestorven, de eerstelingen der martelaren dus. En, geen prijs ter wereld kan te duur zijn, om het leven van den Zaligmaker te redden, dus ook, ja, hun jonge levens niet. En, wat een teedere gedachte, dat deze kinderen de dekking zijn geweest van het vluchtend Kind Jezus, dat kinderen voor het Kribbekind het eerst geleden hebben, gestorven zijn. Ja, kunt ge niet, mèt ons, veel gevoelen voor de door velen-geuite veronderstelling, dat er een band bestaan moet tusschen Jezus en deze kinderen? De oude Christelijke Kerk vierde op den 28sten December het feest der onschuldige kinderen, omdat ze stierven in hun onschuld, als Bethlehemiëtische kinderen der belofte, door den haat tegen Christus, en tot dekking van de vlucht van het kind Jezus en Zijn verberging in Egypte. Prudentius zong zijn hymne ter eere der onschuldigen „Salvete flores

martyrium" en Augustinus zei van hen: „Zalige kinderen, nog niet verzocht, nog niet in den strijd getogen en nu reeds gekroond." Dan zien wij in die kinderen de eerstelingen van Christus' gemeente, en dan zal ook hun lijden zijn geheiligd door het Zijne. Men heeft diezelfde gedachte ook wel zoo uitgedrukt: „Zij stierven voor Hem, om voor Hem te leven; Hij leeft voor hen, om voor hen te sterven."

Maar, dan hebben die kleine kinderen ook geen slechte ruil gedaan, dan waren ze geheven zoo uit de pijn in de zaligheid: voor veel bewaard, al vroeg in Gods zonneshof overgeplant. Zij, eeuwige vreugdekinderen geworden, opdat het Smartenkind Zijn loop zou loopen en straks ten einde brengen aan het jammerlijke kruis, in de vreeselijkste pijnen, toch ook om hunnentwil. Wie het alles zóó beschouwen mag, hoort, boven het gejammer en geweeklaag in Bethlehem uit, den zang der gezaligden ruischen, met als grondakkoord het „Eere zij God in de hoogste hemelen", een zang, waarin ook de stemmen der vermoorde kinderen zijn opgenomen, van wier oogjes ook alle tranen door het moederlijk gebaar der Vaderliefde zijn afgewischt en die bij Hemel-zang en -snarenspeel hun leed vergeten, zalig in de aanbidding van den grooten God, voor eeuwig veilig bij Hem geborgen.

Zóó zingt ook de Calvinistische predikant-dichter Jacobus Revius er van in zijn prachtige sonnetten: „Kinder-Moort" en „Salige Doot der Kinderen", die wij hier laten volgen.

KINDER-MOORT.

Doe ¹⁾ den gecroonden wolf ²⁾ de schaepkens nieu-geboren ³⁾
Met zijnen wreeden muyl te Bethlehem verslont,
Een clagelijck geschrey ⁴⁾ steech vander aerden gront
En quam ten hemel in voor Gods gerechte ⁵⁾ oren.

Een vliegende geswerm ⁶⁾ der engelen vercoren ⁷⁾
Omvinck den cleynen hoop geplettert ⁸⁾ en doorwont,
En nam de witte siel van haren ⁹⁾ roden mont
Die stellend' onbesmet Gods aengesicht te voren. ¹⁰⁾

¹⁾ Toen; ²⁾ Herodes (zie Matth. 2 vs. 16); ³⁾ pasgeboren; ⁴⁾ zie Matth. 2 vs. 18; ⁵⁾ rechtvaardige; ⁶⁾ geswerm = menigte; ⁷⁾ heilige, gelukzalige; ⁸⁾ verpletterd; ⁹⁾ hun; ¹⁰⁾ voor Gods aangezicht.

Hoe cort was haren ⁹⁾ tijt in ¹¹⁾ droevich tranen dal.
Hoe groot is hare ⁹⁾ vreucht die eeuwich dueren sal.
Hoe loven zy den Heer haer ⁹⁾ gonstigen weldader! ¹²⁾

Sy gingen haestelijck ¹³⁾ int leven ¹⁴⁾ door den doot,
Gerucket onverwacht wt ¹⁵⁾ hares moeders schoot,
Gedragen inden schoot van haren liefsten Vader. ¹⁶⁾

SALIGE DOOT DER KINDEREN.

Gesegent is de doot der kinderkens genettet ¹⁾
In Christi ²⁾ bloet en Geest vant aengeboren quaet,
Sy sterven onbelast ³⁾ van wrevelige ⁴⁾ daet,
Des werelts ydelheyt ⁵⁾ en heeftse niet besmettet.

Haer lichaem in de rust wel vroege wert gesettet,
De siel van daerse ⁶⁾ quam terstont weer henen-gaet,
Sy sien van Godes Soon het minnelijck ⁷⁾ gelaet,
Ontbonden van dat ⁸⁾ hier de salicheyt belettet.

Geluckiger dan wy, die ⁹⁾ t'crancke ¹⁰⁾ vleysch en bloet
In sonden ongetelt ¹¹⁾ doet snevelen ¹²⁾ den voet
So lange wy, eylaes! in dese hutte ¹³⁾ wonen.

O cleyne schaer, in eer den engelen gelijk
Wel haeste ¹⁴⁾ wordy ¹⁵⁾ groot int soete ¹⁶⁾ hemel-rijck;
Want kinders hebben daer het recht van outste sonen.

Wij willen nu ook nog denken aan die zielsbedroefde ouders. Zij (en dat is wel het allermoeilijkst) hebben toch ook, in hun nameloos verdriet, moeten leeren, vast te houden, zich vast te grijpen, wilden

⁹⁾ hun; ¹¹⁾ het lidwoord *t'* is hier waarschijnlijk uitgevallen; ¹²⁾ genadigen weldoener; ¹³⁾ dadelijk; ¹⁴⁾ d. w. z. in 't eeuwige leven; ¹⁶⁾ uit; ¹⁶⁾ God.

¹⁾ gewasschen; zie Openb. 1 vs. 5; ²⁾ van Christus; ³⁾ niet gedrukt door; ⁴⁾ zondige; ⁵⁾ zondige wuftheid (de text heeft abusievelijk: *werelt*); ⁶⁾ van waar ze (nl. van God); ⁷⁾ lieflijk; beminnelijk; ⁸⁾ hetgeen; ⁹⁾ wie; ¹⁰⁾ zwakke; ¹¹⁾ talloos vele; ¹²⁾ struikelen; ¹³⁾ Dat is: dit lichaam (vgl. 2 Cor. 5 vs. 1; 2 Petr. 1 vs. 13 en 14); ¹⁴⁾ weldra; ¹⁵⁾ wordt gij; ¹⁶⁾ heerlijke.

Te vinden in: Jacobus Revius, Geestelijke Poëzie. Met inleiding en aantekeningen van Chr. Stapelkamp. Uitg. van „De Waelburgh” te Blaricum. Pag. 52/3.

ze niet ineenstorten, aan de leiding van hun God, in dit schrikkelijk gebeuren. Zij moesten ook leren zien op dat woord, waarop ik reeds wees, van den klaagprofeet, d.w.z., zij ook, zij mogen tenslotte niet weigeren getroost te wezen. Zij mochten dan toch allereerst ook zien op de heerlijkheid, die hun kinderen deelachtig geworden waren. Ik herinner hier aan het slotvers van Vondels rei, waarin hij het de weenende moeders toeroept:

Bedruckte Rachel, schort dit waeren:
Uw kinders sterven martelaeren,
En eerstelingen van het zaed,
Dat uit uw bloed begint te groeien,
En heerlijk tot Gods eer zal bloeien,
En door geen wreedheid en vergaet.

Zóó is het dan toch ook. Altijd weer, als er menschen lijden en sterven voor Gods zaak, en de klacht, om dat lijden en sterven, vernieuwd wordt, mag hierheen verwezen worden.

Wij willen, ten opzichte van deze ouders, zwijgen over een argument, dat men in soortgelijke omstandigheden vaak te berde brengt, dat ze nl. voor zeer veel leed, angsten, moeiten, zorgen zijn gespaard. Want, welk ouder zou niet graag duizend, duizend zorgen dragen, als hij zijn dierbaar kind maar mocht behouden? Maar, wèl staat het, ten opzichte van die ouders, zóó, dat ze verwaardigd zijn mee te lijden en te mogen offeren voor het levensbehoud van den Zaligmaker. En, wie God zooveel heeft afgevraagd (ook die meening is door menigeen geopperd), zou Hij die ook niet zeer begenadigen? Er is onder meer dit van gezegd: „En zeker heeft God hen niet ongetroost gelaten, die om den wil van Zijn heilig Kind Jezus scheiden moesten van hun bloed.” Zou dan ook uit dit aangrijpend verlies voor deze ouders (God vergist zich immers nooit) niet een eeuwige winst geboren zijn?

En, wat ons-zelf betreft, wij, die nu achter dit alles staan en danken kunnen voor de redding van het Kind Jezus: O, het moet ons toch tot nog iets anders drijven dan tot danken alleen. Wij

liggen toch, eer we 't weten misschien, naar het wezen van de zaak, midden in het verdriet der ouders van Bethlehem. In ieder geval staan wij bloot aan het gevaar met name onze kinderen lief te hebben boven God, zelfs zóó, dat wij ze, na hun dood, d. i. nadat God ze van ons nam, nog niet aan God kunnen overgeven. En dit geldt, wijder gezien, allen, die zich ergens zóó aan hechten, dat wij het maar niet aan God kunnen afstaan. En, als de groote Meester het ons dan ontnemt, weigeren wij getroost te wezen.

„Wie zijn leven zal willen behouden, die zal het verliezen.” Wij moeten het alles leeren overgeven aan God, ook onze kinderen. Dan kan er van een ongetroost willen zijn, geen sprake wezen, want dan leert ge ze zelfs begraven, want dan begraaft ge ze tenslotte in den wil van God. O, daartoe is heel veel noodig. Zoolang wij meten naar den maatstaf van aardsch, vleeschelijk, tijdelijk geluk, zullen wij, altijd weer, bij 't naderen van de smart, weigeren getroost te wezen. Maar, nu is God zoo goed over ons: door de smarten van het bestaan dwingt Hij ons tot Hem uit te gaan. O, er kan geweldig leed komen, zie maar op de ouders der vermoorde kinderen van Bethlehem. Maar, zie dan ook op Hem, om Wiens wil dit alles geschiedde, op den Christus, en wat Hij leed voor ons, denk, in 't bijzonder in uw vader- of moeder-smart, aan de liefde des Vaders, die Zijn eenig Kind, tot zulk een schrikkelijken nood en dood, in Zijn onschuldigheid, ons tot zaligheid overgaf.

Zwijg dan, het ga zoo 't wil, toch Gode stil.

Zalig, wie voor Christus lijden mag, al is het ook in de berooving van wat ons 't liefste was wellicht.

Houd vast, hoe donker 't worden mag (zie maar op het lot van het Kind Jezus, den Man van smarten met de doornenkroon, den Triumfantelijke tot in eeuwigheid) aan de leiding Gods, een leiding, die altijd voert tot heerlijkheid.

DE STERKTE VAN HET OUDE LEVEN

DOOR

G. SEVENSMA—THEMMEN

I.

Elken morgen zat ze op dezelfde plaats tegenover het portret en als ze na de boterham aan het bijbellezen toe was, dan moest ze even naar hem opzien, als om vergunning te vragen, dat zij het nu maar deed. Ze las hardop, want dan werden haar gedachten bij de zinnen vastgehouden door het geluid van haar eigen stem, het geluid, dat haar zoo nieuw en hard leek bij het uitspreken van de oude, bekende woorden, die in haar bewaard lagen met de muziek van zijn klank. Maar ze had tenslotte toch dit vreemde, dit van-haar-alleen aangedurfd, omdat anders haar immer-naar-het-verleden-reizende gedachten telkens wegzwierven. Ze wilde steeds nog luisteren, ook nu hij niet meer tot haar spreken kon. Haar heele leven was eigenlijk één luisteren geweest, als kind naar den vader, die met weinig woorden getracht had hun de dubbele opvoeding van vader en moeder beide te geven, en van heel jonge vrouw af naar den man, die haar schuchtere wezen omklankt had met de muziek van zijn liefde. Ze was nooit moede geworden te luisteren, haar innerlijk had nooit zijn woorden weg willen dringen, zijn woorden van raad, zijn woorden van terechtwijzing ook wel, ze wist zichzelf zoo klein en wankel in het groote leven, dat bij elke beslissing, die er genomen moest worden, bij elke keuze, waarvoor ze kwam te staan, haar vragende blik allereerst ging naar hem — hij zou het wel weten. Hij schertste er wel eens over:

„Maar, kindje, dat kun jij immers veel beter dan ik. Je bent altijd zoo bescheiden,” maar dan dacht ze meteen dankbaar: maar ik kan het door jou.